

LES SOCIETATS DE PROTECCIÓ MÚTUA DE TARRAGONA AL SEGLE XIX

MONTSERRAT DUCH i PLANA.
Departament d'Història Contemporània.

Una troballa a l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona ⁽¹⁾ em va decidir a treballar els inicis del moviment obrer a la ciutat ⁽²⁾. Era, de bell antuvi, conscient de les dificultats d'un estudi feixuc i que necessita de la combinació de fonts diverses que, ara per ara, no es troben al nostre abast ⁽³⁾. És per això que aquest article es limita a un aspecte del projecte d'investigació inicial: l'estudi de les reglamentacions de societats obreres tarragonines en la segona meitat del segle dinou. El nostre objectiu és el d'iniciar i animar l'estudi del moviment obrer local en la perspectiva de construcció d'una història nacional més policèntrica de la que disposem fins ara.

El procés d'industrialització, la formació de les societats obreres i conscienciació de la burgesia són fets que es desenvoluparan paral·lelament, fins a la ruptura el 1870, a partir del Congrés Obrer de Barcelona, adherit a l'Associació Internacional dels Treballadors ⁽⁴⁾.

1. Ens referim a la documentació conservada en els lligalls «Reglamentos y otros impresos editados en Tarragona (1870-1880)» i «Reglamentos Sociedades Culturales y Recreativas (1852-1886)».
2. Fins ara només coneixem l'article de Recasens i Comes «Notícies sobre els esdeveniments polítics i el moviment obrer a Tarragona a l'any 1873» a *Revista Tècnica de la Propietat Urbana*. Tarragona, 1979, p. 57-68.
3. Ens caldria la documentació de les diverses societats i, també, la consulta d'Hemeroteca que, si bé no ho recull tot (per tendència conservadora, cites superficials o absències incoscient), ens ajudaria a precisar el procés del moviment obrer a la ciutat. Tot i la munió de diaris sorgits a la ciutat entre 1800-1899, que refereix PREMSA DE CATALUNYA, Barcelona, Ajuntament, 1931 p. 249-261, no hem pogut localitzar-ne cap. Així mateix, s'esdevé amb la documentació de les societats que pot explicar la manca de referència a la ciutat en la bibliografia del moviment obrer. Cfr. OLLE, J.M. «El moviment obrer a Catalunya 1840-43». Barna, Nova Terra, 1973.
4. Vegeu, entre altres, TERMES, J. «Anarquismo y sindicalismo en España 1864-1881». Barna, Ariel, 1972. I, del mateix autor, «Federalismo, anarcosindicalismo y catalanismo». Barna, Anagrama, 1976.

Ens cal, seguint Elorza, precisar les diverses accepcions que el terme «associació» ha tingut històricament ⁽⁵⁾. Així, podem observar quatre grans corrents en l'associacionisme obrer que, si bé no són correlatius en la seva expressió històrica, si que responen a diverses fases de consciència i possibilitats del moviment obrer.

Ens trobem amb una primera forma que pretén la conciliació dels interessos de classe en el marc de la revolució democràtica-burguesa: de base mutualista, que no apel·len a les relacions de producció, expressió del dret d'associació en el marc dels drets individuals i que presenten grans possibilitats de manipulació de la base popular artesana i obrera al servei de la burgesia. Les Mútues, els Socors Mutus, en seran la més genuïna expressió ⁽⁶⁾. En aquest sentit desenvoluparem el cos del treball: l'estudi de les societats d'assegurances existents a la ciutat de Tarragona entre 1853 i 1898.

L'altre accepció del terme «associació» la trobem en l'intent de fusió -d'arrel saint-simoniana- entre fabricants i treballadors en una sola classe industrial o productora. Que parteix d'una cosmovisió harmònica de la societat amb un objectiu darrer: la incorporació dels treballadors a les pautes de comportament burgeses amb el suport de la democràcia política.

Les diverses fórmules cooperatives, d'arrel socialista, són una altra manifestació societària obrera del segle dinou, especialment a Catalunya. Es basen en l'exercici de la col·laboració econòmica i la pràctica democràtica. El dret a la vaga assoleix, en aquest cas, un paper més que secundari per a la consecució de les reivindicacions obreres. D'expressions cooperatives a la nostra ciutat, n'hem localitzat algunes; la seva anàlisi ens aproparà al coneixement de la societat obrera més estesa al Principat, en nombre i en partidaris, fins a la gran derrota soferta en el congrés de 1870 ⁽⁷⁾.

Finalment, l'associació obrera més acurada com a vincle estable i públic, instrument de defensa de la classe treballadora en els conflictes laborals, bàsicament salarials, la trobem configurada en la «Societat de Protecció Mútua de Teixidors de Cotó de Barcelona»,

5. TRIAS, J.J.; A. ELORZA «Federalismo y Reforma Social en España» (1840-1870). Madrid, Seminarios y Ediciones, 1975.
6. Totes les associacions obreres començaren com a «(...) Montepius o Germandats, continuació o substitució dels antics gremis, i que sols l'estira i afluixa de la política més o menys liberal dels governs de Madrid permetia o no l'actuació d'aquestes associacions com a entitats de reivindicacions obreres». ALSINA GIRALT, J. «Notes sobre el moviment obrer a Sabadell 1840-1860», p. 8.
7. VEIGU VICENS VIVES, J. «Industrials i Polítics». Barna, Vicens Vives, 1980. 3ª ed., p. 162. GIRALT, TERMES, BALCELLS. «Els moviments socials a Catalunya, País Valencià i les Illes». Barna, La Magrana, 1978 2ª ed., p. 10.

el primer sindicat espanyol, la primera formulació cristallitzada del moviment obrer organitzat amb consciència de classe ⁽⁸⁾. A la ciutat de Tarragona, tot i que l'escàs desenvolupament econòmic no havia permès la configuració d'una base obrera industrial ⁽⁹⁾ com a Reus ⁽¹⁰⁾ o Barcelona, existiren societats obreres d'oficis pre-industrials.

LA LLUITA PEL DRET A L'ASSOCIACIÓ

Ens cal apropar-nos a la realitat socio-política per entendre les característiques del moviment sociari: les permanents alternances de clandestinitat i tolerància a què seran sotmeses.

En el període 1840-1868 es propugnarà el dret a l'associació, condició sine qua non per a la creació de les societats mútues, les caixes obreres i la propaganda cooperativa. En aquest lapse i fins a la revolució de 1868, les societats romandran en la clandestinitat. Els governs liberals moderats les consideraran subversives i només en les breus etapes de predomini progressista seran tolerades ⁽¹¹⁾. És a partir de la petició feta el 1838 per les Comissions Obreres de Barcelona demanant al capità general autorització per associarse davant la negativa de la Comissió de Fàbriques -l'organització empresarial des de 1799- que sorgirà una Reial Ordre autoritzant la creació d'associacions d'ajuda mútua i beneficència. El 1840 es fundarà la primera cooperativa de consum a Barcelona per a cent famílies obreres i l'Associació Mútua d'Obrers de la indústria cotonera que presentava dues cares: com a arma de resistència activa en els conflictes laborals i com a oposició passiva amb prestacions socials en situacions d'atur i/o malaltia ⁽¹²⁾. Per a Vicenç ⁽¹³⁾, l'esperit del segle era contrari a l'exercici del dret a l'associació, ja que les societats eren contràries a la «llibertat de treball», també per qüestions «d'ordre públic». L'oposició dels poders públics a l'associació obrera portà a la radicalització dels treballadors. Les clarianes de llibertat i la repressió indiscriminada fan que les societats oscil·lin entre la identificació amb

8. FONTANA, J. «Cambio Económico y actitudes políticas en la España del siglo XIX». Barna. Ariel, 1975. 2ª ed., p. 93.
9. Els intents industrialitzadors a la ciutat han estat estudiats per J.A. HERAS «La revolució de setembre de 1868 a Tarragona». Tarragona. Ajuntament, 1881, p. 26-35. També ARESTE, J. «El crecimiento de Tarragona en el siglo XIX». Tarragona, Col·legi Aparelladors-Ajuntament, 1982, p. 87-93.
10. ANGUERA, P. «Economia i Societat al Baix Camp i mitjan del segle XIX». Tarragona, Col·legi Aparelladors, 1982, p. 45-74.
11. GIRALT, TERMES, BARCEL·LÓ, op. cit. p. 36-83.
12. Vegeu BENET, J.; C. MARTÍ. «Barcelona a mitjan segle XIX. El moviment obrer durant el bienni progressista (1854-56)». Barna, Curial, 1976. p. 216-218.
13. VICENÇ VIVES, op. cit. p. 150-175.

el republicanisme en el trienni progressista ⁽¹⁴⁾ fins als «onze anys de terrible prova per a la classe obrera» ⁽¹⁵⁾ en l'etapa moderada de 1844-54.

La vaga de 1854, la primera reixida al Principat (per l'escassetat dels jornals, l'encariment dels queviures, el tiratge de les peces de teixit i la situació global d'injustícia) tingué conseqüències també a les comarques catalanes on els obrers aspiraven a les millores laborals aconseguides pels treballadors barcelonins, però toparen amb la mentalitat dels fabricants que tenien el control de la vida local.

La fita definitiva en les relacions de les associacions obreres i les posicions burgeses serà la vaga de 1855, (per la negociació d'acords salarials i la substitució de les selfactines, i en contra de la prohibició del dret a l'associació del capità general de Catalunya), el lema de la qual, molt significatiu, era «Associació o Mort! Treball i Pa!» ⁽¹⁶⁾. Amb el retorn al moderantisme se succeirà una nova persecució de les societats obreres i la nova dependència de la consciència obrera respecte a l'ideal democràtico-burgès.

El congrés obrer de Barcelona (1865) reuneix delegacions de quaranta societats catalanes i les seves conclusions s'orienten vers la reivindicació del dret a l'associació, el sindicalisme paritari, el mutualisme, l'opció cooperativa i apolítica. Fins a la proclamació de «la Gloriosa» romandran en la clandestinitat i el 1869 serà reconegut el dret de reunió i associació amb una única restricció: la independència de l'estranger ⁽¹⁷⁾.

Fins al 1870, amb l'adhesió explícita a l'AIT ⁽¹⁸⁾, el moviment obrer es decantarà cap a posicions si no anarquistes sí apolítiques, independitzant-se de la dependència del republicanisme burgès que, per a Fontana, representa «(...) una formulació política alternativa, la primera específicament obrera» ⁽¹⁹⁾.

Entre 1870 i 1974 es constituïren una munió de societats a Catalunya, seccions adherides a l'AIT tot i la intermitent persecució de la

14. «(...) durant el qual les naixents associacions obreres havien aconseguit de capejar més o menys aïrosament els temporals que tan sovint havien amenaçat llur existència, dissimulant, unes vegades, llurs finalitats reivindicatives sota els objectius filantròpics del mutualisme, maniobrant hàbilment, unes altres vegades amb la política més liberal dels progressistes, i emparant-se unes altres, darrera l'entitat industrial que havia fundat». BENET, MARTÍ, op. cit, p. 229.

15. En paraules de l'històric dirigent obrer Joan Alsina.

16. CARR, R. «Espanya 1808-1939». Barna, Ariel, 1970 2ª ed. p. 244. *

17. Aquest fet originarà el debat a les Corts entorn «La legalitat de l'AIT». Vegeu «Diario de las Sesiones de Cortes» (1869, 1871-4, 1876-78) Madrid, A. Garcia, s.d.

18. TUÑÓN, M. «Introducció a la Història del Moviment Obrer». Barcelona, nova Terra, 1969, 2ª ed., p. 91-95.

19. FONTANA, op. cit, p. 95.

internacional, els debats sobre la seva legalitat i les escissions internes.

Amb el cop del general Pavía es clourà una etapa important del moviment obrer en llibertat. La clausura de les societats obreres i el període de gran expansió econòmica (la febre d'or) reduí les possibilitats de consolidació del moviment obrer, clandestí i en competència amb els intents del catolicisme social que impulsaren ⁽²⁰⁾ sense massa èxit els Cercles catòlics obrers.

La darrera etapa del segle dinou, qualificada genèricament de «l'acció directa», inclou la dissolució de la Federació Regional Espanyola (1881) reconvertida en l'anarquista Federació de Treballadors de la Regió Espanyola i, en el camp marxista, la creació del PSOE (1888) i la UGT (1888) i la llei d'autorització dels sindicats obrers (1887) fins a la repressió de l'anarquisme al procés de Montjuïc. La lluita per les millores en les condicions de treball dels obrers no se saldarà amb èxit: a finals del segle, la jornada laboral romania en una mitjana d'11 hores i els salaris no eren superiors a les 3 pessetes ⁽²¹⁾.

LES SOCIETATS DE PROTECCIÓ MÚTUA

Aquest tipus d'associació obrera respón al que Elorza ha definit com a expressió de la «(...) conciliación de intereses de clase en el marco de la revolución democrático-burguesa» que per a ell no seran preludis d'organització pre-socialista sinó, més aviat, instruments de manipulació burgesa de les capes treballadores com, segons el mateix autor, pot endevinar-se de les obres de Wenceslao Ayguals de Izco o d'Emilio Castelar, en oposició als plantejaments de Fernando Garrido o de Pi i Margall ⁽²²⁾.

El que arribarà a ser president de la República de 1873, procedent del Partit Demòcrata i posteriorment defensor de la monarquia, l'orador per excel·lència del parlamentarisme del segle passat, considerava les Associacions com a instruments eficaços tant per als industrials com per als treballadors:

«La explotación de las minas, de los caminos de hierro, la fabricación de todos los artefactos necesarios a la vida humana, exige la concurrencia de muchos capitales. La Asociación, pues, será siempre una fuerza económica que centuplicará la fuerza del capital. Si es necesaria para el capitalista, no es menos necesaria para el trabaja-

20. Impulsats decididament arrel de la publicació al 1891 de la Enciclica «Rerum Novarum».

21. TUNÓN; op. cit, p. 139; FONTANA, op. cit, p. 85.

22. Vegeu TRIAS, J.J.; A. ELORZA, op. cit, p. 249-251.

dor. La Asociación también aumenta sus fuerzas, le da independencia, le da libertad, le evita ser esclavo del capitalista, le socorre en sus necesidades, en sus desgracias; impide que se muera de hambre, cuando le falta trabajo; le alivia, si enferma; le sostiene contra los efectos de los efectos de las perturbaciones económicas y concluye así radicalmente con la dañosa explotación del hombre por el hombre» ⁽²³⁾.

Per les successives i intermitents prohibicions del dret a l'associació que es perllonguen en el decurs del segle dinou, les Associacions de Protecció Mútua restaran presents en les iniciatives del moviment obrer per tal de millorar les seves condicions de vida i de treball ⁽²⁴⁾. Ja en els seus inicis tindran un caràcter obrerista ⁽²⁵⁾ i pretendran incidir en la mediació dels poders públics en els conflictes entre obrers i fabricants.

Ens trobem davant una iniciativa obrera que pretén pal·liar les condicions d'indefensió en situacions crítiques, com són ara la malaltia o l'atur i sorgeixen com a plataformes subsidiàries d'unes prestacions socials que la legislació no preveu i que difícilment podrien aconseguir-se amb la pressió del moviment obrer. És, per tot això, una associació que, de cap manera, no pot ésser considerada com a revolucionària: es produeix sense qüestionar l'ordre social vigent, l'àmbit és local i en cap moment planteja alternatives a l'estructura social en el seu conjunt ⁽²⁶⁾.

La real ordre de 28 de febrer de 1839 establí les condicions per a la creació de les societats destinades a l'auxili mutu dels seus associats en cas de malaltia, desgràcia, etc. o, també, per a reunir en comú els estalvis familiars per tal de fer front a necessitats futures. Els dirigents obrers, tot sovint, aprofitaren l'escletxa d'autorització de les mútues «(...) algunes de les quals (...) havien d'actuar a més, com a societats de resistència i de defensa dels interessos de classe davant la patronal» ⁽²⁷⁾. És per això mateix que les Mútues també seran prohibides el 1857 en el decret que abolia qualsevol manifestació de societat obrera. Fins al 1861 no tornaran a ésser tolerades tot i que amb moltes restriccions: caràcter local, agrupacions inferiors al miler d'associats, limitacions en la quota i dipòsit dels fons de les

23. CASTELAR, E. «La fórmula del progreso», Madrid, 1858.

24. CARRERA PUYAL, J. «La economía de Cataluña en el S. XIX». Barna, Bosch, 1960-61, ps. 472-493 i 263-277. FONTANA, op. cit, p. 89.

25. Com veiem a «Exposición dirigida por los trabajadores barceloneses al capitán general Ramón la Rocha», 1 d'abril 1814. Citat per ELORZA, op. cit, p. 304.

26. FONTANA, op. cit, p. 63.

27. BENET, MARTÍ, op. cit, p. 220.

Mútues en les Caixes d'Estalvis de la capital i control estricte de l'autoritat governativa pel que fa a les reunions ⁽²⁸⁾.

LES GERMANDATS A LA CIUTAT DE TARRAGONA

És en aquest marc de referència que ens proposem l'anàlisi de las Societats de protecció mútua existents a la ciutat de Tarragona en la segona meitat del segle dinou. Societats amb objectius i funcionalitat per elles mateixes però, certament, amb una vessant de resistència passiva del moviment obrer local en els períodes clandestins per a l'associacionisme de més àmplia base i de pressupòsits més ambiciosos.

Any de Fundació	Denominació
1853	Montepío de la Caridad
1868	Hermandad «Ecce Homo»
1869	Sociedad de Socorros Mutuos de oficiales Toneleros
1870	Sociedad de Oficiales Carpinteros y Ebanistas
1871	Cofradía del Santo «Ecce Homo»
1874	Hermandad «El Pacífico»
1882	Asociación de Socorros Mutuos «La Protectora»
1883	Asociación de Socorros Mutuos «La Obrera»
1886	Hermandad «La Noocracia»
1886	Sociedad de Oficiales carpinteros de Tarragona
1886	Sociedad de Oficiales albañiles
1887	Asociación de Socorros Mutuos «La Comercial»
1898	Asociación de Socorros Mutuos «La Nueva Tarraconense».

Els Objectius

Es proposen, en multitud de formulacions, l'auxili recíproc entre els seus associats en cas de malaltia, mort o pèrdua de la capacitat de treball. Podem observar llur declaració d'intencions en els projectes de reglament que, preceptivament, presenten al Govern Civil o a

28. «No se permitirá la reunión de Montepios ni que los directores de ellas puedan celebrar juntas o entablar relaciones para el arreglo de ningún asunto que afecte a los trabajadores, y la infracción o falta de cumplimiento de las bases que quedan prescritas ocasionará por si sola la disolución del Montepío, que la autoridad habrá de ordenar, en el acto, como a asociación peligrosa para la conservación del orden público, entregando los culpables a los tribunales para que sufran además el castigo que merecieren» Reproduit per TUÑÓN, loc cit, p. 131-2.

l'Ajuntament per a la seva aprovació ⁽²⁹⁾ i que constitueixen el cos documental bàsic per a aquest estudi.

La formulació més comuna quant als propòsits és «(...) el auxilio entre los socios inscritos, en los casos de enfermedad, inutilidad o muerte» ⁽³⁰⁾ o també «(...) mejorar la condición moral y material (...) y socorrerse mutuamente» ⁽³¹⁾.

L'admissió

El més habitual és una reglamentació estricta quant a l'edat d'admissió en les Mútues que oscil·la entre els divuit i els quaranta anys, l'etapa productiva dels treballadors del segle passat, ja que les condicions de vida i de treball no oferien una esperança de vida més enllà dels quaranta anys ⁽³²⁾.

Altres requisits són també exigits: «(...) todas personas residentes en esta Ciudad que reúnan los requisitos siguientes: Ser mayor de 18 años y no pasar los 40; Gozar de buena salud; Ejercer una profesión u oficio; Acreditar buena conducta» ⁽³³⁾. En alguns casos s'imposa professar la religió catòlica, tenir bona configuració, saber llegir i escriure, tenir un ofici determinat i, sovint, és condició preferent ser fill de soci.

Una exclusió un xic imprecisa: «Tampoco será admitido ningún socio que siguiere costumbres que pudiesen afectar el decoro de los demás socios» ⁽³⁴⁾.

La xifra màxima d'associats oscil·la entre cent i cent-cinquanta i cadascun necessita de l'aval de dos socis i el vist-i-plau de la junta directiva. Així mateix, la pervivència de la societat és garantida fins que hi romanguin inscrits entre set i quinze socis.

Les obligacions

Hi ha un deure ideològic i d'actitud que condiciona la llibertat d'expressió: «A ningún socio le será permitido tener discusión alguna sobre asuntos políticos ni religiosos durante las sesiones (...)» ⁽³⁵⁾.

29. Tot sovint trobem una addenda en els reglaments que diu: 1) «Dar conocimiento al Gobernador de las personas que dirigen la sociedad o intervengan en la recaudación de los distintos caudales», 2) «Avisar al alcalde de las juntas (...) para que las presida por si o sus delegados, expresando el lugar, día y hora de reunión». «Reglamento Montepio de la Caridad de Tarragona». Tarragona, Imprenta de Jaime Aymat, 1853.

30. «Reglamento de la Hermandad «La Noocracia»». Tarragona, Imp. de E. Pamies, 1886.

31. A.H.M.T., loc. cit. «Reglamento de la sociedad de oficiales albañiles», 1886.

32. FONTANA, op. cit. p. 85.

33. A.H.M.T., loc. cit. «Reglamento de la Hermandad Pacifica». Tarragona, manuscrit, 1874.

34. Reglament «Montepio de la Caridad».

35. «Reglamento de la Asociación de Socorros Mutuos «La Obrera»». Tarragona, Imp.

En alguns casos és preceptiva la no pertinença a altres associacions similars.

Altres impositcions, ja més concretes i generalitzades, són l'acceptació dels càrrecs electius ⁽³⁶⁾ amb caràcter obligatori i gratuït; la notificació de canvi de domicili (a efectes del cobrament de quotes i percepcions); el pagament de les eventuais sancions per la no assistència a reunions generals; el pagament de la quota setmanal que oscil·larà entre els 40 rals de billó (1853) o la pesseta (1882) i les aportacions inicials de cinc pessetes a l'ingrés (1886), a més de l'adquisició del reglament de règim interior al preu de cinquanta cèntims. Una darrera obligació econòmica és contribuir en les derrames acordades per tal de «(...) socorrer a los enfermos de la Sociedad, no más de seis veces al año y no más de 4 reales por socio» ⁽³⁷⁾. La normativa és en tots els deures molt estricta i el seu incompliment pressuposa l'expulsió de la Societat.

Una atenció especial mereixen les obligacions de caràcter assistencial que ens recorden el signe de resistència passiva de les societats de socors mutus en fer exercici de formes de reunió i associació esquivant les prohibicions governatives. Així, per exemple, l'assistència als malalts: «Todos los socios vienen obligados a prestar el servicio de velas, desde las diez de la noche hasta las cinco de la madrugada, a los enfermos viaticados y los que por la gravedad del mal lo soliciten» ⁽³⁸⁾ o també «Cuando algún individuo de la Hermandad haya de recibir el Santo viático, acompañaran a éste cuatro Hermanos con hacha, siendo éstas costeadas por dicha Hermandad» ⁽³⁹⁾. També és obligatòria la participació en els enterraments: «Cuando falleciere algun socio será obligación de todos los demás de la sociedad, acompañarle desde la casa hasta el cementerio»; qui així no ho faci haurà de pagar la corresponent multa. ⁽⁴⁰⁾

Les Prestacions

Prèvia presentació de la certificació de malaltia als eventuais

Puigrubí y Arís, 1883.

36. S'estableixen juntes directives, assemblees generals anuals i, en algun cas, les comissions consultives. La democràcia interna és real i els càrrecs són preceptivament, renovats els primers diumenges de l'any; habitualment no són reelegibles i el president ha d'establir, normalment, el domicili social de l'entitat a casa seva, sobretot en les Mútues creades fins a 1870.
37. «Reglamento Sociedad de Socorros Mutuos de Oficiales Toneleros de Tarragona». Tarragona, Imp. de Tort Cusidó, 1869.
38. Reglament «La Comercial», Tarragona, Imp. F. Arís e hijo, 1887.
39. «Reglamento de la Asociación de Socorros Mutuos «La Obrera»».
40. Multes que oscil·len en el doble de la quota mensual. Així, els oficials boters havien de pagar deu rals de billó, quantitat no gens simbòlica si tenim en compte que la quota mensual s'establia en quatre rals. Vegeu el seu Reglament, Imp. de Tort i Cusidó, 1869.

funcionaris de l'associació mútua («visitador» o «andador») es procedirà a la percepció d'ajuts econòmics, de diferent quantitat i condicions, en relació al tipus de malaltia: greu o lleu, intervenció quirúrgica ⁽⁴¹⁾. En són excloses les malalties o situacions no derivades de la fragilitat individual durant la vida i/o les restriccions que ens suggereixen un control social implícit; així, per exemple «No tienen derecho a socorro (enfermedades) venéreas, así como tampoco las procedentes de homicidio o heridas contraídas en riñas, o haciendo ilícito tráfico, en alardes de vanidad o excesos de embriaguez; y los declarados dementes por los facultativos (...)» ⁽⁴²⁾. Hi ha, no obstant això, una excepció significativa: els «(...) encauzados por delitos políticos, que estos sean socorridos solamente desde el día en que entrasen en el Santo Hospital procedentes de la cárcel»; això ens fa deduir l'adscripció militant dels afiliats, ja que si la reglamentació ho preveu hem de pensar que sovintejaven les situacions personals conflictives derivades de l'activitat social i política, sindical fins i tot, dels associats a les Mútues de la ciutat de Tarragona.

Calia estar al corrent de les quotes per a percebre els ajuts corresponents i també hi havia diverses obligacions, com ara «Ninguno de los individuos que estén de baja podrá jugar a clase alguna de juego, ni permanecer más de un cuarto de hora en ninguna casa públi-

41. Per a facilitar la comprensió dels ajuts que prestaven les Associacions de Protecció Mútua, hem confeït el següent quadre partint de les dades contingudes en les reglamentacions esmentades.

Prestacions per malaltia greu: guardant llit més de vuit dies

"La Caridad", 1853	12 rals diaris en un període màxim de 90 dies
Boters, 1869	12 rals diaris període màxim 55 dies i 2 rals durant 135 dies més.

"Hermandad el Pacifico", 1874	8 rals diaris durant 40 dies.
-------------------------------------	-------------------------------

"La Obrera", 1883	3 ptes. diàries en un lapse de 60 dies i, posteriorment, dues pessetes en l'espai de trenta dies.
-------------------------	---

"La Comercial", 1886	6 pessetes durant seixanta dies
----------------------------	---------------------------------

"La Noocracia", 1886	16 rals diaris.
----------------------------	-----------------

Prestacions per malaltia lleu: impedit per al treball diari.

"Hermandad el Pacifico"	8 rals diaris durant quaranta dies
-------------------------------	------------------------------------

"Ecce Homo"	2 ptes. dia durant 30 dies i un segon període percebent una pesseta durant 30 dies.
-------------------	---

"La Protectora"	2 pessetes durant quaranta dies
-----------------------	---------------------------------

"La Obrera"	dues pessetes en el període de cinquanta dies.
-------------------	--

"La Noocracia"	dotze rals per dia
----------------------	--------------------

Prestacions per intervencions quirúrgiques

"Boters"	12 rals per dia durant cinquanta-cinc dies
----------------	--

"Hermandad el Pacifico"	dotze rals durant 50 dies
-------------------------------	---------------------------

"Ecce Homo"	tres pessetes dia durant els cinquanta primers i, després, 1 pesseta durant 30 dies.
-------------------	--

"La Obrera"	3 ptes. durant 40 dies i 50 cts. els 40 següents
-------------------	--

"La Comercial"	6 pessetes durant seixanta dies
----------------------	---------------------------------

"La Noocracia"	12 rals diaris
----------------------	----------------

42. Reglament "Ecce Homo"

ca, a no ser su propia casa»⁽⁴³⁾; no podien, doncs, dedicar-se a cap activitat de lleure, ni sortir de la ciutat, per la qual cosa els caldria l'autorització de la societat mútua.

Un fet excepcional és la prestació d'ajuts econòmics en cas d'atur forçat que oferia «La Sociedad de Oficiales Albañiles».

Troblem la previsió en la dinàmica dels ajuts mutus, en cas de situacions especials, com per exemple: «En casos de sitio o epidemia quedaran en suspenso los cobres y pagos de la Asociación desde el día en que se declare al que termine oficialmente»⁽⁴⁴⁾.

Els promotors

El simple recull dels components de les juntes impulsores de cadascuna de les societats ens dona un cens força nombrós d'obers conscients per a millorar les condicions de vida dels companys en situacions d'especial fragilitat individual i familiar. L'adscripció d'aquestes persones, a manca d'un estudi més acurat dels segments federals, democràtics i societaris de la ciutat, es fa difícil. Només podem apuntar la pervivència d'algunes persones en les diverses iniciatives de protecció mútua a la segona meitat del segle; els noms se succeeixen; la pertinença a diferents societats és també nombrosa i hi ha un emparentament entre els promotors⁽⁴⁵⁾.

Constantí, gener 1983

43. «La Caridad», loc. cit.

44. «La Comercial», loc. cit.

45. Per ordre alfabètic, la relació de promotors de les reglamentacions de Societats de protecció mútua és la següent:

Manuel Alayo, «H. Pacifico». Esteban Amat, «Caridad». José Anguera, «Albañiles». Martín Aristo, «La Obrera». Juan Bautista Aulestia, «Ecce Homo». Pablo Balart, «Ecce Homo». José Balcells, «La Comercial». Pablo Barberá, «Noocracia». Francisco Barrachina, «Noocracia». Facundo Barrinya, «La Protectora». Mariano Batet, «La Protectora». José Antonio Bel, «La Protectora». Francisco Boxó, «La Obrera». La Protectora. Fernando Casas, «H. Pacifico». Pablo Cardó, «La Caridad». B. Casas, «La Comercial». Ramon Clanchet, «Ecce Homo». Manuel Fernández, «La Obrera». Federico Ferré, «La Obrera». León Ferreté, «La Obrera». José M. Gabriel, «Obrera». «Ecce Homo». José García, «Peones Albañiles». José Giménez, «Ecce Homo». Carlos Grau, «Ecce Homo». José Jaumá, «Noocracia». Esteban Mallol, «Obrera». Andrés Marcos, «Protectora». José Mercadé, «Comercial». Pedro Nadal, «Protectora». Julián Nieto, «La Obrera». Francisco Nogués, «Protectora». Juan Palá, Obrera, «Protectora». José Pelegrí, «La Obrera». Pablo Pinet, «Ecce Homo». Pablo Porta, «Obrera», «Protectora». Francisco Ras, «Albañiles». Antonio Reyes, «Ecce Homo». José Ribalt, «Ecce Homo». Pablo Ribalt, «Ecce Homo». Andrés Roca, Obrero. Sebastián Roca, «Protectora». Ramón Rodríguez, «Obrera». A. Rosell, «Comercial». Antonio Russiñol. Celestino Salvadó, «La Obrera». Miguel Salvadó, «La Comercial». Sebastián Saperas, Albañiles. José Solé, «Obrera», «Protectora», «Ecce Homo». Benabente, «Ecce Homo». Francisco Sugrañes, «Ecce Homo». Eduardo Tapias, «Comercial». Tomás Vandellós, Peones Albañiles. José Ventura, «Comercial». José Viciado, «Ecce Homo». Santiago Vilanova, «Comercial». Jaime Viladot, «Obrera», Protectora, «Ecce Homo».

